

ZUHDIJA HASANOVIĆ

Prof. dr. Omer Nakičević: Angažirani
nastavnik, neumorni istraživač,
principijelni rukovodilac

Zuhdija Hasanović

Redovni profesor na Katedri za
hadis (poslaničku tradiciju)
zuhdija.hasanovic@fin.unsa.ba

In Memoriam

Primljeno: 26. 9. 2024.
Prihvaćeno: 4. 12. 2024.

Ključne riječi

Omer Nakičević, Fakultet
islamskih nauka, nastavnik,
istraživač, dekan, "Mladi
muslimani", vakif, jedinstvena
ličnost

Sažetak

Rahm. prof. dr. Omer Nakičević (2. 1. 1927–23. 8. 2024), ubraja se među najznačajnije bošnjačke intelektualce kasnog XX stoljeća, čije djelovanje je nadilazilo okvire Fakulteta islamskih nauka i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, reflektirajući se i na bosanskohercegovačko društvo. Obrazovanje je stjecao na obrazovnim ustanovama u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Egiptu. Svoj profesionalni angažman ostvarivao je kao prevodilac i profesor u Gazi Husrev-begovoj medresi i Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu. Objavio je veliki broj članaka i studija na bosanskom i arapskom jeziku, pokazujući posvećenost istraživačkom radu. Zajedno s kolegama preveo je znameniti tefsir Sejjida Kutba *Fi zilalil-Kur'an*, što je samo jedna od trideset jedinica njegovog prevodilačkog i spisateljskog opusa. Pisao je o hadiskim temama, ali najčešće o kulturnoj historiji Bosne i Hercegovine nastojeći jačati religijski identitet ovdašnjih muslimana. Bio je autoritativan rukovodilac koji je omogućio da Fakultet islamskih nauka zauzme prestižnu poziciju u sistemu visokoškolskog islamskog obrazovanja na ovim prostorima. Izuzetna ličnost prof. Nakičevića, prožeta snagom karaktera i neumornim radom, omogućila mu je da ostvari ciljeve koji su mnogima ostali nedostižni, ostavljajući iza sebe trajno naslijeđe u akademskoj i općoj historiji Bosne i Hercegovine.

**Prof. Dr. Omer Nakičević:
Engaged Teacher,
Unwearying Researcher,
Principled Leader**

الأستاذ الدكتور عمر ناكيتشيفيتش:
المدرّس النشط والباحث
المجدّد والمدير المثابر

Keywords:

Omer Nakičević, Faculty of Islamic Studies, teacher, researcher, dean, *Mladi muslimani* (Young Muslims), benefactor, unique personality

الكلمات المفتاحية:

عمر ناكيتشيفيتش، كلية الدراسات الإسلامية، المدرّس، الباحث، العميد، الشباب المسلم

Abstract:

The late Prof. Dr. Omer Nakičević (January 2, 1927 – August 23, 2024) is considered one of the most prominent Bosnian intellectuals of the late 20th century, whose influence transcended the boundaries of the Faculty of Islamic Studies and the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina, extending its impact on Bosnian-Herzegovinian society as a whole. His education was acquired at institutions in Bosnia and Herzegovina, Serbia, and Egypt. He made his professional contributions as a translator and professor at the Gazi Husrev-bey Madrasah and the Faculty of Islamic Studies in Sarajevo. He published a large number of articles and studies in Bosnian and Arabic, demonstrating his dedication to research. Together with his colleagues, he translated the famous tafsir *Fi Zilalil-Qur'an* by Sayyid Qutb, which is just one of the thirty volumes in his translation and writing oeuvre. He wrote on topics related to hadith, though most frequently on the cultural history of Bosnia and Herzegovina, with the aim of strengthening the religious identity of Muslims in the region. He was an authoritative leader who played a key role in ensuring that the Faculty of Islamic Studies achieved a prestigious position within the system of higher Islamic education in the region.

الملخص:

يُعدّ المرحوم الأستاذ الدكتور عمر ناكيتشيفيتش (2.1.1927. – 23.8.2024.) من أهمّ المفكرين الباشانقة في نهاية القرن العشرين، وكان عمله يتجاوز أطر كلية الدراسات الإسلامية والمشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك فكان يؤثّر في مجتمع البوسنة والهرسك عموماً. كان يدرس في المؤسسات التعليمية بالبوسنة والهرسك، وجمهورية صربيا وجمهورية مصر العربية. وكان يقوم بعمله المهني مترجماً وأستاذاً في مدرسة الغازي خسرو بك وكلية الدراسات الإسلامية في سراييفو. نشر عدداً كبيراً من المقالات والدراسات بالبوسنية والعربية مبدياً مواظبته على العلم والدراسة. وترجم مع زملاءه تفسير سيّد قطب المشهور في ظلال القرآن، وهو أحد من ثلاثين كتاباً ألفها أو ترجمها الأستاذ. كتب عن الموضوعات الخاصّة بالحديث النبوي وغالباً ما عن تاريخ البوسنة والهرسك الثقافي محاولاً تقوية الهوية الدينيّة للمسلمين في هذه البلاد. كان مديراً ذا نفوذ ممكّن كلية الدراسات الإسلامية من قيام مقام مرموق في نظام التعليم العالي الإسلامي في هذه البلاد. وشخصيّته الفريدة والممتلئة بقوة الخلق والعمل المثابر مكنته من تحقيق الأهداف التي عجز الكثيرون عن الوصول إليها، فترك وراءه ميراثاً قيماً في التاريخ الأكاديمي والعامّ للبوسنة والهرسك.

Uvod

Trebat će mnogo vremena i truda da se obrazovanje, naučno istraživanje, pedagoški rad, društveni angažman i ukupno djelovanje rahm. prof. dr. Omera Nakičevića objektivno sagleda i meritorno ocijeni. Otuda je veoma teško život od 98 godina koji je skoro u cijelosti protkan radom predstaviti na nekoliko stranica teksta.

Otuda ću nastojati istaći nekoliko ključnih odrednica koje ukazuju na njegov izuzetno trnoviti životni put, kao i kontinuiran, predan i istrajan rad s ciljem da ukažem na veličinu njegove ličnosti, širinu obrazovanja, znanja i interesovanja, ali i još više da ukažem na velike mogućnosti koje se pružaju budućim, mladim istraživačima, a koje zbog njihove nedovoljne ozbiljnosti često ostaju neiskorištene.

Odrastanje i obrazovanje

Omer Nakičević rođen je u Teočaku 2. januara 1927. godine. Potječe iz ulemanske, imućne i utjecajne teočanske porodice što mu je omogućilo da uopće razmišlja o obrazovanju i da se otišne tim putem. Osnovno obrazovanje stekao je u rodnome mjestu, srednje u Tuzli, u Behram-begovoj medresi, odnosno Nižoj okružnoj, a potom u Sarajevu, Gazi Husrev-begovoj medresi, gdje doslovno pod granatama i u vrijeme bombardiranja polaže ispite. Maturirao je 1947. godine.

Zbog članstva u organizaciji “Mladi muslimani” uhapšen je 1949. dok je bio na drugoj godini studija na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Poslije istrage u Beogradu, Sarajevu i Tuzli osuđen je Presudom Okružnog suda u Tuzli od 25. augusta 1949. godine¹ na 20 godina robije s prisilnim radom i pet godina gubitka građanskih i političkih prava po izdržanom

1 Adnan Jahić, “Omer Nakičević i mladomuslimanska ideja”, *Sjećanje u povodu preseljenja na ahiret prof. dr. Omera Nakičevića*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 27. 8. 2024. godine.

robijanju.² Nakon odsluženih deset godina zatvorske kazne nastavlja studij na istom univerzitetu na Odsjeku za orijentalistiku i diplomira 25. januara 1962. godine.

O desetogodišnjoj zatvorskoj kazni, mučenjima i maltretiranjima nije govorio, sve dok nije objavio svoju autobiografsku knjigu "U vrtlogu vremena"³ i to opet ne da bi sebe hvalio i uzdizao svoju žrtvu za islam nego da bi pomogao mladima da smisljenije žive svoje živote!

Specijalizirao je žurnalistiku na Kairskom radiju u toku 1963. i 1964. godine, kada je pripremao i realizirao radioemisije na arapskom jeziku.

Poslije postdiplomskih studija i položenih ispita predviđenih programom Filološkog fakulteta na Kairskom univerzitetu, magistrirao je u aprilu 1968. godine o temi: *Šejh Hasan Kafi Pruščak – pionir arapsko-islamskih znanosti u Bosni i Hercegovini*.

Doktorirao je na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu 27. februara 1981. godine o temi: *Arapsko-islamske znanosti u BiH i glavne škole od XV–XVII vijeka (Sarajevo, Mostar, Prusac)*.⁴

Angažirani nastavnik

U svome životu radio je brojne poslove i izvršavao različite radne zadatke, koji su uglavnom u vezi s prevođenjem, odnosno poznavanjem arapskog jezika i obrazovanjem. Radio je kao prevodilac i spiker na Radio-televiziji Beograd, program radio emisije za inozemstvo na arapskom jeziku (pet godina), potom je bio šef za zaštitu, obradu i istraživanje arhivske građe i rukopisa na orijentalnim jezicima pri Pokrajinskom arhivu Priština (tri godine), a onda prevodilac i korespondent za arapski jezik pri izgradnji Univerzitetskog grada u Bengaziju, Libija (tri godine).

2 Više v.: Omer Nakičević, *U vrtlogu vremena (1927–2017)*, Centar za napredne studije (CNS), Sarajevo, 2017, str. 166.

3 Omer Nakičević, *U vrtlogu vremena (1927–2017)*.

4 Doktorsku disertaciju odbranio je pred Komisijom u sastavu: dr. Mehmed Begović, predsjednik; dr. Sulejman Grozdanić, mentor; dr. Marija Đukanović, prvi član Komisije; dr. Dušanka Bojanić-Lukač, drugi član Komisije i dr. Ljubinka Rajković, treći član Komisije.

Uprkos kvalifikacijama koje je posjedovao, godinama nije uspijevao doći do angažmana u Islamskoj zajednici, kako zbog zatvorske kazne i gubljenja građanskih prava, tako i zbog žestokih kritika koje je na račun rada vrha Islamske zajednice upućivao njegov punac rahm. Omer Mušić na što je rahm. profesor nadležnima u Zajednici koji su mu to spočitavali oštro uzvratilo riječima: “Po vama ni Muhammed, a.s., ne bi mogao biti Božiji poslanik zbog djelovanja njegovog amidže Ebu Leheba!”⁵

Ipak, počinje predavati arapski jezik u Gazi Husrev-begovoj medresi i to posvećeno i krajnje angažirano čini narednih osam godina. Bez obzira na druge vrlo uspješne nastavnike arapskog jezika u Medresi, najčešće se s posebnim poštovanjem spominje ime prof. Nakičevića. Sa toliko žara i energije malo ko je pristupao svojim obavezama, zato što ih on nikada nije shvatao samo kao obaveze nego kao poslanje koje mora savjesno i krajnje odgovorno izvršiti.

U radu s učenicima, stavljao je naglasak na važnost izučavanja arapskog jezika i očuvanja tradicionalnog islamskog obrazovanja, ali se istovremeno trudio da mladi budu osposobljeni za suočavanje s izazovima savremenog društva. Ovo uspostavljanje ravnoteže između tradicije i savremenosti bio je jedan od ključnih faktora koji su ga činili posebnim u obrazovnom radu.

Prof. Nakičević bio je poznat po svom pristupačnom, ali autoritativnom pedagoškom stilu. Njegova metodologija u poučavanju bila je zasnovana na stalnoj interakciji s učenicima, poticanju kritičkog mišljenja i istraživanja, čime je omogućavao da učenici bolje usvoje znanje arapskog jezika i razviju dublje razumijevanje islamskih nauka općenito.

Rahm. Nakičević je bio primjer profesora koji je živio ono čemu je poučavao. Njegova posvećenost islamu i moralnim vrednotama bila je jasno vidljiva kroz njegov način života. Učenici su ga poštovali ne samo zbog njegovog znanja i truda koji je ulagao da bi ih poučio jeziku već i zbog njegove osobne

5 Više v.: Omer Nakičević, *nav. djelo*, str. 260–263.

dosljednosti, principijelnosti i integriteta. Njegov osobni primjer bio je inspiracija mnogim generacijama učenika koji su ga doživljavali kao svoga živog i životnog uzora.

Nakon toga je ponovno jednu godinu bio prevodilac i korespondent za arapski jezik, sada u Bagdadu, predstavništvo RO Unioninvest, a onda tri godine radi na obradi rukopisa na orijentalnim jezicima u Gazi Husrev-begovoj biblioteci.

Od pokretanja Islamskog teološkog fakulteta 1977. godine, hفز. Ibrahim Trebinjac, veliki bosanskohercegovački alim, imenovan je za profesora kiraeta i hadisa i predaje ih sve do smrti 1982. godine. Kada je rahm. hafiz Trebinjac preselio na ahiret, vrh Islamske zajednice i rukovodstvo Fakulteta smatrali su da je najdostojniji da nove generacije poučava uzornom životu Božijeg Poslanika, s.a.v.s., prof. Nakičević. Na nagovor samog reisul-uleme Naim-ef. Hadžiabdića, a Rješenjem Vrhovnog islamskog starješinstva br. 855/82 od 3. decembra 1982. godine postavljen je za docenta na predmetu Hadis (poslanička tradicija).

I viša naučno-nastavna zvanja vanrednog i redovnog profesora stječe u istoj oblasti i na istom fakultetu.⁶

Odlukom Senata Univerziteta u Sarajevu 5. 12. 2006. dobija počasno zvanje profesor emeritus, a 2014. izabran je za člana Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti (BANU).

Više od dvadeset godina radio je krajnje odgovorno kao nastavnik Hadisa na Fakultetu islamskih nauka. Nastojao je kroz svoja predavanja upoznati studente s osnovnim terminima i znanjima koji su im neophodni kako bi razumjeli značaj sunneta u islamu, hadisku nauku i normativnost sunneta. Kroz temeljito obrađivanje hadiskih zbirki na višim godinama studija ne

6 Rješenjem Vrhovnog islamskog starješinstva br. 318/87 od 31. 6. 1987. godine i Odlukom Nastavno-naučnog vijeća Fakulteta sa sjednice održane 17. 4. 1987. godine, a na prijedlog Komisije koju su sačinjavali: prof. dr. Mehmed Begović, prof. dr. Hamdija Čemerlić i prof. dr. Sulejman Mašović izabran je u vanrednog profesora na predmetu Hadis. Godine 1991. Rješenjem br. 200/91, a na osnovu člana 29 Statuta ITF-a i prijedloga Komisije u sastavu: prof. dr. Jusuf Ramić, prof. dr. Avdo Sućeska i prof. dr. Sulejman Mašović unaprijeđen je u naučno-nastavno zvanje redovnog profesora.

samo da je studentima pomagao da razumiju arapski tekst nego i da uđu u finese hadiske terminologije i metodologije i što je posebno važno da se detaljnije upoznaju s uzornim životom Muhammeda, s.a.v.s., naročito izdvajajući oblasti vjerovanja, znanja, morala i ibadeta.

Kod iščitavanja klasičnih hadiskih tekstova prvo bi sam pročitao nekoliko redaka, prevodeći nam pročitani tekst i objašnjavajući kako ga treba kontekstualno razumijevati, a onda bi tražio od nas da nastavimo čitati hadise i njihove komentare, hrabreći nas poznatim riječima: “Reci, reci, samo neka bude tačno!”

Pamtimo ga kao profesora “starog kova”, koji na čas dolazi uvijek na vrijeme i na vrijeme odlazi, urednog i popleganog. Profesora koji je insistirao na postojanju distance između profesora i studenta, ali nikada nije bio nadmen ni nepravedan. U duhu uzornog života Poslanika, s.a.v.s., i kada bi kritikovao, nastojao je ne povrijediti osobu kojoj se obraća.

Osim prenošenja akademskog znanja, prof. Nakičević je veliku važnost pridavao moralnom i duhovnom odgoju svojih studenata. Njegova predavanja nisu bila samo teorijska, već su imala i praktičnu dimenziju, često povezujući islamske nauke sa svakodnevnim životom i izazovima s kojima se studenti susreću. Potičući ih na duhovni rast, naglašavao je važnost osobnog razvoja i odgovornosti prema zajednici.

Njegov pedagoški rad značajno je utjecao na generacije studenata koji su kasnije postali uzorni imami, vjeroučitelji, profesori i vodeće figure u vjerskom, kulturnom i intelektualnom životu Bosne i Hercegovine.

Napisao je udžbenik za prvu godinu studija pod naslovom *Uvod u hadiske znanosti*, koji je doživio tri izdanja.⁷

7 Također je preveo prvi tom djela Muhammeda ibn Ismaila es-San'anija, *Subulus-selam (Putevi spasa)*, komentar djela *Bulugul-meram min edilletil-ahkam* Ibn Hadžera el-Askalanija, i objavio ga 2003. godine, kao obaveznu literaturu za završnu godinu studija, kao što je pripremio i *Hadise sa komentarom* (predavanja za II godinu pedagoškog studentskog programa), koji su objavljeni 1998. godine.

U međuvremenu je držao predavanja iz Islamske tradicije na Univerzitetu “Džemal Bijedić” u Mostaru, a kasnije na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru držao je predavanja iz arapskog jezika i književnosti, a na Fakultetu za islamske studije iz arapskog jezika i orijentalizma.

Bio je mentor velikom broju kandidata na (do)diplomskom studiju, četverici na magistarskom⁸ i peterici kandidata na doktorskom studiju.⁹

Mnogi od učenika i studenata prof. dr. Omera Nakičevića postali su istaknuti pojedinci u različitim oblastima, od akademskih i obrazovnih institucija do društvenih i političkih funkcija. Njihov rad odražava dubok utjecaj koji je prof. Nakičević imao na njihovo obrazovanje i profesionalni razvoj, a njihova postignuća doprinose razvijanju njegovog naslijeđa u različitim aspektima života.

Neumorni istraživač

Kao autor ili koautor napisao je ili preveo 30 knjiga, brojne stručne i naučne radove u različitim časopisima i zbornicima, na bosanskom i arapskom jeziku.

Originalne knjige koje je profesor objavio:

- *Hasan Kafi Pruščak – pionir arapsko-islamskih znanosti u BiH*, Sarajevo, 1977, (magistarski rad);
- *Arapsko-islamske znanosti i glavne škole u BiH od XV–XVII (Sarajevo, Mostar, Prusac)*, Sarajevo, 1981, obnovljeno izdanje 1999, (doktorska disertacija);
- *Uvod u hadiske znanosti, Hadis I*, Sarajevo, 1986, potom II, a 1997. i III dopunjeno izdanje;
- Omer Nakičević i Munir Ahmetpahić, *Priručnik arapskog jezika I*, Sarajevo, 1989;

8 Bio je mentor četverici kandidata na postdiplomskom studiju: Zuhdiji Hasanoviću, Nusretu Abdibegoviću, Muhamedu Mehanoviću i Mustafi Prijači.

9 Džemaludin Latić, Zuhdija Hasanović, Ibrahim Džananović, Adnan Ismaili i Jusuf ibn Abdulaziz završili su svoje doktorske disertacije pod mentorstvom prof. Nakičevića.

- Omer Nakičević i Munir Ahmetspahić, *Priručnik arapskog jezika 4*, Sarajevo, 1989;
- Omer Nakičević, Jusuf Ramić i Mesud Hafizović, *Arapski jezik za I razred osnovne škole*, Ministarstvo obrazovanja nauke, kulture i sporta i Pedagoški zavod BiH, Sarajevo, 1995;
- Omer Nakičević, Jusuf Ramić i Mesud Hafizović, *Arapski jezik za II razred osnovne škole*, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta i Pedagoški zavod BiH, Sarajevo, 1995;
- Omer Nakičević, Jusuf Ramić i Mesud Hafizović, *Arapski jezik za III razred osnovne škole*, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta i Pedagoški zavod, Sarajevo, 1995;
- *Historijski razvoj institucije Rijaset*, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1996;
- *Historijski razvoj Fakulteta islamskih nauka (1887.–1998.)*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 1998;
- *Hadisi s komentarom (predavanja za II godinu – pedagoški smjer)*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 1998;
- *Kur'anski belagat i njegov 'idžaz – nadnaravnost Kur'ana*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2000;
- *Karabeg*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2001;
- *Hafiz Seid Zenunović i njegov prijevod Kur'ana*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2002;
- Omer i Ibrahim Nakičević, *Teočak kroz protok vremena*, Općina Teočak, Teočak, 2009;
- *Muhamed Pašić, zaboravljeni direktor Šerijatske gimnazije*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2009;
- *Hafiz Omer Mušić, profesor (1903.–1972.)*, Planjax, Tešanj, 2012.

Prevedena djela:

- Mustafa Mahmud, *Muhammed alejhi-s-salatu ve-s-selam (Pokušaj razumijevanja Vjerovjesničke biografije)*, FIN, Sarajevo, 1994;

- Muhammed Mahdi Ebu Darr en-Neraqi, *Eliksir sreće, Džamii's-seadat: pogled na islamsku etiku u teoriji i praksi*, prijevod s arapskog i engleskog i naučna interpretacija s Muhirom Ahmetspahićem, Sarajevo, 1995;
- Sayyid Qutb, *Fi zilali'l-Qur'an (U okrilju Kur'ana)*, 30 svezaka, prijevod s arapskog: prof. dr. Omer Nakičević, prof. dr. Jusuf Ramić, mr. Mesud Hafizović, mr. Enes Ljevaković, 1996–2000;
- Bediuzzeman Said Nursi, *Poslanica o kur'anskim nadnaravnostima*, Sarajevo, 2002;
- Ibrahim el-Halebi, *Multeqa'l-ebhur (Stjecište mora)*, komentar Vehbi Sulejman Gavedži el-Albani, prijevod: dr. Omer Nakičević, mr. Enes Ljevaković, dr. Džemaludin Latić, Sarajevo, 2002, I tom;
- *Sirijsko predavanje*, prijevod iz djela Bediuzzeman Said Nursi, *Risale-i Nur*, Sarajevo, 2003;
- Muhammed b. Isma'il es-San'ani, *Subulu's-selam (Putevi spasa)*, komentar djela *Bulugu'l-meram min edilleti'l-ahkam* Muhammeda b. Isma'il es-San'anija, Sarajevo, 2003;
- *Vodič ženama iz djela Risale-i Nur*, Sarajevo, 2004;
- *Islam između istine i optužbe*, priredio dr. Ahmed Čelebi i dr., Sarajevo, 2004;
- Mahmud Šeltut, *Komentar Časnog Kur'ana*, Fakultet islamskih nauka i El-Kalem, Sarajevo, 2007;
- *Protokol (Defter) Gornjetuzlanske nahije 1873–1876.*, CNS – Centar za napredne studije i BALMED – Balkanlar Medeniyet Merkezi, Sarajevo, 2015;
- Ignac Goldziher, *Die Richtungen der islamischen Koranaualegung – Pravci islamske interpretacije Kur'ana* (مذاهب التفسير الإسلامي) i kritički osvrt dr. Abdul-Halim en-Nedždžar, Amel šeh d.o.o., Velika Kladuša, 2016;¹⁰
- Nahida Abdulfettah en-Nuajmi, *Ilustrirane El-Haririjeve Mekame: historijska i književno-umjetnička studija*, Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu i El-Kalem:

¹⁰ Više v.: Omer Nakičević, *nav. djelo*, str. 364–366.

Izdavački centar Rijasete Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 2021.¹¹

Prema dostupnim informacijama posljednja knjiga koju je objavio prof. Nakičević bio je prijevod El-Haririjevih *Mekama* u izdanju Fakulteta islamskih nauka i El-Kalema. Knjiga je štampana 2021. godine što znači da je prof. Nakičević tada imao 94 godine, tj. da je skoro do kraja svoga života radio i istraživao.

Objavio je sljedeće osvrte, stručne i naučne radove:

- “Sinovi moje majke”, *El-Emel*, Beograd, decembar, 1960, str. 1–2.
- “Slobodo”, *El-Emel*, decembar, 1960, str. 1–2, – prijevod s arapskog, autor Džubran Halil Džubran (za ovaj rad dobio je nagradu Univerziteta kao najbolji studentski rad te godine).
- “Savremena egipatska poezija”, *El-Emel*, juni, 1961, studij – traktat od deset strana.
- “Nešto o rukopisima i dokumentima na orijentalnim jezicima”, *Arhivski pregled*, Beograd, I, 1969, str. 201–223, (referat podniet na simpoziju arhivista Jugoslavije, Beograd).
- “Umjetnost kur’anskog pripovijedanja”, *Zemzem*, godina VI, Sarajevo, 1973, br. 4–6.
- “U žiži Kafijina razmišljanja”, *Glasnik IVZ*, Sarajevo, 1975, str. 210–220.
- Uvod za zbirku pjesama Đačke duše raspjevane 55/III, Sarajevo, 1975, str. 98.
- Predgovor za zbirku *Narodne pripovijetke iz Bosne i Sandžaka*, Sarajevo, 1977.
- *Prijevod sure Ja-Sin* sa hfz. Ibrahimom Trebinjcem, objavljen na omotu ploče istoimene sure, snimljene za potrebe GHM, odnosno VIS-a. Izvođači učači GHM.
- “Buq’a medresa i Daru’l-hadis – Škola za izučavanje hadisa”, *Takvim*, 1982, str. 85–94.

11 Više v.: Nahida Abdulfettah en-Nuajmi, *Ilustrirane El-Haririjeve Mekame: historijska i književno-umjetnička studija*, Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu i El-Kalem: Izdavački centar Rijasete Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 2021.

- “Et-Terdžemat el-mutedavela” (les Traductions en usage), referat podniet na XVI islamskom simpoziju u Tlimsenu, Alžir. Referat je podniet na arapskom, a preveden i objavljen je na francuskom. Simpozij je bio posvećen hadisu.
- Redaktura prijevoda teksta prvog sveska El-Buharijevog *Sahiha* u prijevodu Hasana Škapura, 1978.
- “Mjesto GHM u sistemu školstva osmanske Turske”, referat podniet na simpoziju održanom u Sarajevu u povodu 450-te godišnjice Gazi Husrev-begove medrese.
- “Izučavanje hadisa u našim krajevima do polovine XIX vijeka”, *Glasnik VIS-a*, Sarajevo, 1983, br. 3–4, str. 22.
- “Muhadis Mustafa Pruščak”, *Anali GHB*, knjiga XI–XII/1985, Sarajevo, 1985, str. 3–18.
- “Korespondencija Vjerovjesnika Muhammeda (a.s.), sačuvani pisani vid hadisa”, *Glasnik VIS-a*, br. 6, novembar – decembar, godina XLVII/84, Sarajevo, 1984, str. 681–690.
- “Na marginama verbalnog ranog sučeljavanja sunnizma (ortodoksije) i sufizma (misticizma) u islamu u BiH”, *Anali GHB*, knjiga XIII–XIV, Sarajevo, 1987, str. 179–191.
- “Na marginama izučavanja hadisa u našim krajevima”, *Zbornik radova 2 ITF-a*, Sarajevo, 1987, str. 23–39.
- “Fadlullah Bošnjak, njegovo mišljenje i pravna rasprava o prioritetu pojedinih esnafa kod ispraćaja i dočeka hadžija”, *Glasnik VIS-a*, 1985, br. 4, str. 385–396.
- “Rukopisna djela BH pisaca i mislilaca na orijentalnim jezicima koja se čuvaju u biblioteci Sulejmanija u Istanbulu”, *Anali GHB*, 1982, str. 223–239.
- “Gazi Husrev-begova medresa u vrijeme osmanske Turske”, *450 godina GHM u Sarajevu*, Sarajevo, 1988, str. 15–34 (prošireni i dopunjeni članak ranije objavljen u *Anali-ma GHB*).
- “Vrste naučnih disciplina o hadisu”, *Zbornik radova ITF-a*, Sarajevo, 1990, br. 3, str. 107–125. (Prilog: tekst na arapskom jeziku).
- “Islamski koncept obrazovanja i odgoja”, *Zbornik radova FIN-a*, Sarajevo, 1994, br. 4, str. 7–15.

- “Šerijatska sudačka škola – Fakultet islamskih nauka”, *Zbornika radova FIN-a*, Sarajevo, 1994, br. 4, str. 125–134.
- “U povodu otvaranja postdiplomskog studija na FIN-u”, *Zbornik radova FIN-a*, Sarajevo, 1996, br. 5, str. 144–167.
- “Ogledi Seida Zenunovića na prijevodu hadisa”, *Zbornik radova FIN-a*, Sarajevo, 1996, br. 5, str. 5–15.
- “Hafiz Seid Zenunović i njegov prijevod Kur’ana” (Hafiz Seid and his translation of the Qur’an), *Anali GHB*, knjiga XVII–XVIII, Sarajevo, 1996, str. 7–30.
- Uvod za Zbornik radova sa simpozija “Život i djelo Husein-ef. Đoze”, održanog 7. juna 1997. u Sarajevu, Sarajevo, 1998.
- “Sjećanje na moje obrazovanje u Behram-begovoj medresi”, *Zbornik radova Behram-begove medrese*, Tuzla, 1999, str. 31–35.
- “Odgovor na izazov vremena” (Response to the challenges of time), *Blagaj – Islamsko predanje i bošnjačko naslijeđe*, Sarajevo I/1, 1977, str. 51–55.
- “O jezičkim posebnostima neobjavljenog prijevoda Kur’ana Seida Zenunovića” (On some linguistic characteristics on the unpublished translation of the Qur’an by Seid Zenunović), *Blagaj – Islamsko predanje i bošnjačko naslijeđe*, Sarajevo II/1, 1998, str. 24–27.
- “Osnovni principi politike u Vjerovjesnikovom hadisu”, Simpozij hadisa Ajvatovica ’94, Prusac, juni 1994, str. 55–64.
- “Sejjid Qutb kao književnik i književni kritičar”, *Zbornik radova FIN-a u Sarajevu*, u povodu objavljivanja *Fi zila-lil-Kur’an* na bosanskom jeziku, 2000, str. 37–42.
- “Umjetnost kur’anskog kazivanja”, *Zbornik radova FIN-a*, Sarajevo, 2000, str. 43–51.
- “Sudbina muslimana evropskog kontinenta”, *Zbornik radova FIN-a*, Sarajevo, 2001, br. 7, str. 135–166.
- “Haridžije i pitanje hilafeta”, *Zbornik radova FIN-a*, godina XX, Sarajevo, 2002, br. 8, str. 141–163.

- “Rivajeti u hadisu i drugim naukama arapskog jezičkog ishodišta”, *Zbornik radova FIN-a*, Sarajevo, 2004, br. 9, str. 65–86.
- “Sličnost i razlika u sudbini Bosne i Hercegovine i Endelusa”, *Znakovi vremena: časopis za filozofiju, religiju, znanost i društvenu praksu*, Naučnoistraživački institut “Ibn Sina”, Sarajevo, 2005, vol. 8, br. 28, str. 243–252.
- “Uloga hadisa u izgradnji islamske ličnosti”, *Zbornik radova FIN-a*, Sarajevo, 2005, br. 10.
- “Traktat o politici (Memorandum Hilmi-babe Bošnjaka)”, *Zbornik radova BANU (Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti)*: Časopis za nauku, kulturu i umjetnost, Sarajevo – Novi Pazar, juni 2015, br.: 1/MMXV, str. 218–227.
- Mustafa Mahmud, *Muhammed alejhi-s-salatu ve-s-selam (Pokušaj razumijevanja vjerovjesničke biografije)*, knjiga 8, ITF, Sarajevo, 1957–1989, str. 5.
- Dr. Omer Nakičević, *Arapsko-islamske znanosti i glavne škole u BiH od XV–XVII (Sarajevo, Mostar, Prusac)*, Sarajevo, 1988, prvo izdanje, str. 7–9. (Izvod iz recenzije prof. dr. Dušanka Bojanić-Lukač i prof. dr. Sulejman Grozdanić).
- “Mjesto GHM u sistemu osmanskog turskog školstva”, (Poseban otisak iz *Anala Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga IX–X), Sarajevo, 1983, str. 241–262.
- “Tesawwuf: Islamska mistika”, *Zbornik radova prvog simpozija 1408/1988*, Zagrebačka džamija, Zagreb, 1989, str. 59–71.
- *Životni put Abdullaha Drnišlije, profesora, kadije i muftije (The life and times of Abdullah Drnišlija)*, separat iz *Anala Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga XXVII–XXVIII, Sarajevo, 2008, str. 233–249.
- *Gornjotuzlanski protokol (The Gornja Tuzla protocol)*, (separat iz *Anala Gazi Husrev-begove biblioteke*), knjiga XXXI, Sarajevo, 2010, str. 65–83.
- “Umjetnost kur’anskog pripovijedanja (kazivanja)”, *Zemzem*, str. 13–17.
- *Fetva o djeci silovanih žena u Bosni i Hercegovini*.

- “Razmišljanje o vremenu i sjećanje na rahmetli h. Na-im-ef. Hadžiabdića, vrhovnog poglavara IVZ u SFRJ“, *Glasnik VIS-a*, Sarajevo, str. 500–504.¹²

Na stranim jezicima objavio je:

- *Multekas-sunnetin-nebevijetiš-šerifa*, Tlimsen, “Muhadarat ve munakašat”;
- *Multekal-fikril-islam-isadise ašere*, Tlimsen, Alžir, 1-6. ševal 1402. god. po H. / 27. juli – 3. august 1982;
- Antwort auf die Herausforderung der Zeit, Grac, Austrija, referat objavljen u časopisu *Menschenrechte in Bosnien und Herzegowina, Wissenschaft und Praxis*, Wien – Köln, Weimar, Böhlau Verlag, 1999, str. 229–239. (Nürnberg, Lehrstuhl für Religionspädagogik und Didaktik des evangelischen Religionsunterrichts VI Nürnberger Forum: Muslimani u Bosni: konfesionalni odnosi);
- *Et-Terdžematul-mutedavela* (les Traductions en usage), referat podnijet na XVI islamskom simpoziju u Tlimsensu, Alžir, na arapskom, preveden i objavljen na francuskom;
- *Suretun min suveril-hadaretil-islamijja fi Jugoslavija* (Jedan vid arapsko-islamske civilizacije u Jugoslaviji), list *El-Hakika*, Bengazi, Libija, u nastavcima: br. 1697, 1746, 1767, 1795 i 1817, na arapskom;
- List *Ahbarul-alemil-islami*, Mekka, prenio je nekoliko nastavka pod navedenim naslovom;
- *Suretun min te’siril-hadaretil-arebijjetil-islamijja fil-Bosna vel-Hersek, Eš-Šahida, Vikala Igasetil’alemis-salis, El-Medželletul-islamijja li Šarqi Evropa*, juli 1995/1416, br. 8, str. 28–30;
- Sarajevo, Simpozij o BiH, referat: “Islamska zajednica u BiH” (članak preveden na engleski pod naslovom: “The Islamic community in Bosnia & Herzegovina”);

12 Više v.: <https://fin.unsa.ba/wp-content/uploads/2023/12/omer-nakicevic.pdf> (24. 9. 2024).

- “Meine Glaubensüberzeugung stand während meiner Gefangenschaft nie infrage”, *Zeugen für Gott, Glauben in kommunistischer Zeit*, Band II, Njemačka, Aschendorff Verlag, 2015, str. 113–123;
- “Razgovor o civilizaciji i islamskim bibliotekama u Jugoslaviji” (Hadis anil-hadara vel-mektebatil-islamija fi Jugoslavija), *El-Hakika*, sedmični list, br. 1697, 27. februar 1971, str. 12;
- “Hasan Kjafi Pruščak: pionir arapsko-islamskih znanosti u Jugoslaviji” (Hasan Kjafi el-Akhisari: raidul-ulumil-arebijetil-islamija bi Jugoslavija), *El-Hakika*, br. 1767, 8. maj 1971, str. 12;
- “Hasan Kjafi Pruščak: pionir arapsko-islamskih znanosti u Jugoslaviji”, (Hasan Kjafi el- Akhisari: raidul-ulumil-arebijetil-islamija bi Jugoslavija), *El-Hakika*, br. 1788, 29. maj 1971, str. 14; (nastavak 2).
- “Hasan Kjafi Pruščak: pionir arapsko-islamskih znanosti u Jugoslaviji”, (Hasan Kjafi el- Akhisari: raidul-ulumil-arebijetil-islamija bi Jugoslavija), (“Opći program kod Kjafije Pruščaka i Ibn Tejmiije”), *El-Hakika*, br. 1795, 5. juni 1971, str. 14; (nastavak 3).
- “Hasan Kjafi Pruščak: pionir arapsko-islamskih znanosti u Jugoslaviji”, (Hasan Kjafi el- Akhisari: raidul-ulumil-arebijetil-islamija bi Jugoslavija), *El-Hakika*, br. 1817, 26. juni 1971, str. 12; (nastavak 4).
- “Usulul-hikem fi nizamil-alem: terkibul-mudžtem”; *Davetul-hakk*, (list izdavan u Saudijskoj Arabiji prenio je u nekoliko nastavaka tekst iz lista *El-Hakika*).¹³

U radovima je obrađivao teme iz islamskih nauka, najčešće iz hadisa, a najviše radova je posvetio kulturnoj historiji Bosne i Hercegovine. Posebno mu je bilo drago pisati o zaslužnim ljudima kojima ranije nije bila posvećena dovoljna pažnja.

13 Omer Nakičević, *nav. djelo*, str. 371, 372.

Kombinacija istraživanja kulturne historije i hadiskih nauka u radu prof. Nakičevića svjedoči o njegovom dubokom razumijevanju islamskog naslijeđa u Bosni i Hercegovini. Kroz proučavanje kulturnih elemenata i islamske teologije, on je dao prepoznatljiv doprinos očuvanju i promociji islamske tradicije i nauke. Njegovi radovi iz hadiskih nauka omogućili su bolje razumijevanje i primjenu hadisa u svakodnevnom životu muslimana u Bosni, dok je kroz istraživanje kulturne historije pružio širok uvid u bogatstvo i raznolikost islamskog naslijeđa na ovim prostorima.

Učestvovao je na brojnim naučnim konferencijama nacionalnog, regionalnog i međunarodnog karaktera u Bosni i Hercegovini i inozemstvu: Saudijskoj Arabiji, Iranu, Alžiru, Maroku, Maleziji, Indoneziji, Egiptu, Sudanu, Austriji i na njima izlagao referate o doprinosu Bošnjaka hadiskim naukama, različitim aspektima sunneta i važnim hadiskim temama susrećući se s državicima i naučnicima svjetske razine. U nastavku ističemo najznačajnije od njih:

- “Nešto o rukopisima i dokumentima na orijentalnim jezicima”, objavljeno u arhivskom pregledu, Beograd;
- “Et-Terdžemat el-mutedavela” (les Traductions en usage), Tlinsen - Alžir, 4. 9. 1982;
- Simpozij u povodu 450-te godišnjice vakufa Gazi Husrev-bega, Sarajevo, 22–23. 11. 1982;
- Simpozij o islamskim znanostima i učenjacima BiH, referat: “Hafiz Seid Zenunović: komentator Kur’ana”, Sarajevo, 1987;
- “Jeretički pokreti na Balkanu”, Srpska akademija nauka i umjetnosti, referat: “Muhammed Nur Arebi u spisima tzv. Kadifeli medžmu’asi”, Beograd, 1990;
- Naučni skup u povodu desetogodišnjice smrti imama Homeinija, Teheran, referat: “Poruka intelektualcima”;
- Aleksandrija, referat: “Bosna”;
- Džakarta, Indonezija, referat: “Bosna”;

- Malezija, referat: “Prisutnost hadisa u BiH: hadiska djela u optičaju”;
- Beč-Mindanao, referat: “Ekumenizam”;
- Nürnberg, referat: “Vi koji vjerujete u Njegovu riječ”;
- Nürnberg, Lehrstuhl für Religionspädagogik und Didaktik des evangelischen Religionsunterrichts, VI Nürnberger Forum: “Muslimani u Bosni: konfesionalni odnosi”;
- Alžir, Tlismen, referat: “Derviški redovi u našim krajevima”;
- Alžir, Muasker, referat: “Prijevodi hadisa u optičaju u BiH” (*Et-Terdžematul-mutedavela*), 1982,
- Alžir, Konstantina, referat: “Profil potrebnog univerzitet-skog kadra islamskih univerziteta u Africi”;
- Maroko, Fes, “U povodu hiljadite godišnjice Univerziteta Karevijun”;
- Austrija, Grac, referat: “Antwort auf die Herausforderung der Zeit“, objavljen u časopisu *Menschenrechte in Bosnien und Herzegowina, Wissenschaft und praxis*, Wien – Köln, Eimar, 1999;
- Zagreb, referat: “Zuhd i počeci tesawufa”, *Zbornik radova 1408/1988*, str. 59–71;
- Zagreb, “Hadždž”, referat: “Hadždž u hadisu – praksi Resu-lullaha”, 1991;
- Sarajevo, Simpozij o BiH, referat: “Islamska zajednica u BiH” (članak preveden na engleski pod naslovom: *The Islamic community in Bosnia & Herzegovina*);
- III Uluslararası Balkan Turkolojisi simpozij (Međunarodni simpozijum o balkanskoj turkologiji), referat: “Dalekosežnost uticaja obrazovanja osmanske Turske na intelektualnu sredinu Mostara”, Kotor, 8–12. septembra 2003.¹⁴

Kao što vidimo, rahm. prof. Nakičević je bio autor mnogih knjiga, studija i članaka koji se bave različitim aspektima kulturne historije Bosne i Hercegovine. Njegova istraživanja su bila

14 Više v.: O. Nakičević, *nav. djelo*, str. 369–370.

duboko ukorijenjena u tradicionalnim islamskim naukama, posebno hadisu, ali su istovremeno odgovarala na potrebe savremenog društva i konteksta Bosne i Hercegovine.

Principijelni rukovodilac

Nakon što je prof. dr. Hamdija Ćemerlić,¹⁵ kao prvi rektor Islamskog teološkog fakulteta otišao u penziju, prof. Nakičević je postavljen za vršioca dužnosti,¹⁶ a nakon nepune dvije godine i za rektora Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu,¹⁷ da bi po isteku jedne godine mandata podnio ostavku na tu dužnost, a ostao profesor na predmetu Hadis.

Početakom 1993. godine ponovno je imenovan za dekana Fakulteta¹⁸, koji je promijenio naziv u Fakultet islamskih nauka i na ovoj dužnosti ostaje do 2000. godine.¹⁹

Prema navedenim podacima prof. Nakičević je bio dekan (rektor) u prvom mandatu tri, a u drugom sedam, odnosno ukupno deset godina, na osnovu čega je rukovodilac Fakulteta islamskih nauka s najdužim periodom rukovođenja.

Među aktivnostima koje je pokretao i usmjeravao kao dekan Fakulteta, a koje će zasigurno ostati upamćene, jeste zalaganje za vraćanje vjeronauke u osnovne i srednje škole te pokretanje studijskog programa za religijsku pedagogiju na Fakultetu islamskih nauka, koji će osiguravati potrebni kadar.

15 Prof. dr. Hamdija Ćemerlić, rektor Univerziteta u Sarajevu, dekan Pravnog fakulteta, akademik, doktor prava sa Sorbone, dao je prepoznatljiv doprinos očuvanju i afirmaciji državnosti Bosne i Hercegovine.

16 Rješenjem Vrhovnog islamskog starješinstva od 11. 9. 1986. godine, a na osnovu čl. 47, tačka 5 Ustava IZ-a u SFRJ.

17 Prof. Nakičević postavljen je za rektora ITF-a u Sarajevu Rješenjem Vrhovnog islamskog starješinstva od 15. 8. 1988, a na osnovu čl. 47 tačka 5 Ustava IZ-a i člana 11 Statuta ITF-a, nakon čega će se za rukovodioca Fakulteta, umjesto ranijeg naziva rektor, koristiti naziv dekan.

18 Rješenjem Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini br. 12/5-841-316.

19 Rješenjem Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini br.: 01 SM 1998/99 od 20. aprila 1999. godine imenovan je za dekana FIN-a, u novom mandatu od dvije godine, do 20. aprila 2001. godine. Penzionisan je Odlukom Rijaseta IZ-a u BiH br. 03-HN-1502/2000 od 12. aprila 2000. godine. Na osnovu Odluke Rijasetu br. 01-SM-1768/2000 od 29. maja 2000. godine vrši dužnost dekana do 1. 9. 2000. godine.

Posebno se aktivirao na povratku Fakulteta islamskih nauka u zgradu Šerijatske sudačke škole, odnosno Više islamske šerijatsko-teološke škole, budući da je Fakultet njihov pravni sljednik i da ovaj ambijent, sa svojim kapacitetima i ljepotom arhitektonskog uređenja, osigurava ugodan i nesmetan studij. U toku agresije na našu zemlju uspio je s ostalim nastavnicima, zaposlenicima i studentima preseliti svu arhivu, dokumentaciju i biblioteku Fakulteta i tako je sačuvati za naredne generacije. S obzirom da je u toku agresije zgrada više puta granatirana, preko gosp. Nusreta Čančara, ambasadora naše zemlje u Kataru, osigurao je sredstva od ove bratske zemlje i tadašnjeg emira Nj.E. Hameda ibn Halife Alu Sanija za potpuno renoviranje zgrade. Rahm. prof. Nakičević je radio na izradi projekta obnove zgrade Fakulteta istražujući dokumentaciju u arhivima Beča i Sarajeva.

Još u toku ratnih dejstava pokrenuo je aktivnosti na uvođenju postdiplomskog studija, kada se po prvi put na ovim balkanskim prostorima mogao steći akademski gradus magistra i doktora islamskih nauka. Nastojao je u sačinjavanju nastavnog plana i programa za postdiplomski studij okoristiti se iskustvima značajnijih islamskih univerziteta u svijetu, ali i dati mu ovdašnji pečat, odnosno oplemeniti ga našim višestoljetnim razumijevanjem i življenjem islama. Vizija studija je bila da se islamske nauke izučavaju kroz sadržaje koji su duboko utemeljeni u autentičnoj islamskoj tradiciji, a na način koji je relevantan za savremeni svijet.

Također, aktivirao je rad izdavačke djelatnosti. Između ostalog, organizira prevođenje jednog od najrenomiranijih komentara Kur'ana općenito *Fi zilalil-Kur'an (U okrilju Kur'ana)* Sejjida Kutba. Zajedno s prof. dr. Jusufom Ramićem, prof. dr. Enesom Ljevakovićem i rahm. mr. Mesudom Hafizovićem za četiri godine, od 1996. do 2000. godine, preveo je i objavio 30 knjiga.

U skladu sa svojom prirodom rukovodio je Fakultetom autoritativno, ali ne i autoritarno, pokazujući istinsku brigu za interese Fakulteta i vjerodostojno prenošenje emaneta vjere na

mlađe generacije. Ovo je nepokolebljivo branio pred domaćim, ali i inozemnim autoritetima i moćnicima.

Pod vođstvom prof. Nakičevića Fakultet islamskih nauka stekao je reputaciju prestižne islamske visokoobrazovne ustanove u Bosni i Hercegovini i šire. Njegovi naponi u podizanju akademskih standarda, poboljšanju infrastrukturnih uvjeta i unapređenju kvaliteta nastave doprinijeli su tome da Fakultet postane vodeća institucija za islamsko obrazovanje u regiji.

Pripadnik “Mladih muslimana”

Govoriti o doprinosu prof. dr. Omera Nakičevića pokretu “Mladih muslimana” znači govoriti o mladom intelektualcu koji je, zajedno s grupom istomišljenika, osjetio snažnu potrebu za očuvanjem islamskih vrijednosti i religijskog identiteta u Bosni i Hercegovini, posebno u vremenu drastičnih političkih i društvenih turbulencija i previranja.

U periodu nakon Drugog svjetskog rata, kada je Bosna i Hercegovina bila dio socijalističke Jugoslavije, pokret “Mladih muslimana” izrastao je iz težnje za očuvanjem islamskih načela u izrazito sekulariziranom društvenom okruženju. Prof. Nakičević bio je aktivan član ovog pokreta koji je okupio mlade intelektualce, studente, vjernike različitih zanimanja, vođene idealima povratka islamu kao načinu života.

Nakičevićev angažman u pokretu “Mladih muslimana” bio je izraz njegove duboke privrženosti islamskim vrijednostima i vjerovanju u značaj obrazovanja i moralnog odgoja za budućnost muslimanske zajednice. Kroz rad u pokretu, Nakičević je, zajedno s ostalim članovima, promovirao ideju da islam nije samo obredoslovlje, već način života koji oblikuje svaki aspekt čovjekova postojanja.

Međutim, kao i mnogi drugi članovi pokreta, prof. Nakičević se suočio s represijom. Jugoslovenske vlasti su smatrale da pokret “Mladih muslimana” predstavlja prijetnju režimu, pa su mnogi članovi, uključujući Nakičevića, bili uhapšeni i osuđeni

na dugogodišnje zatvorske kazne. O kakvom režimu se radilo i kakvo je bilo stanje ljudskih prava i sloboda u državi dovoljno govori činjenica da se rahm. prof. Nakičević obradovao kazni od 20 godina zatvora, jer je to značilo da neće biti osuđen na smrt, kao što se to desilo: Omeru Stupcu, Halidu Kajtazu, Hasanu Biberu i Nusretu Fazlibegoviću. Ubistva spomenutih pripadnika "Mladih muslimana", hapšenja i zatvorske kazne desetina drugih pokazivali su koliko je bilo opasno živjeti islamske vrijednosti u tom periodu.

Uprkos ovim teškoćama, doprinos prof. Nakičevića pokretu "Mladih muslimana" ostavio je trajni trag. Njegova vizija o obrazovanoj i moralnoj omladini nastavila je živjeti i nakon represija koje su zadesile pokret. Kasniji rad prof. Nakičevića, kroz obrazovanje, pisanje i angažman u institucijama Islamske zajednice, uvijek je nosio pečat ideala koji su ga vodili tokom njegovih mladih dana.

Život rahm. prof. Nakičevića je najljepša oda čvrstini volje, karaktera i istrajnosti na putu ostvarenja životnih ciljeva. Želio je samo biti musliman i pokoravati se jedino Bogu. I bez obzira na dugogodišnju zatvorsku kaznu, mučenja i premlaćivanja, nije odustao. Kada je izašao iz zatvora nastavio je ondje gdje je stao, završio studij, a onda magistrirao i doktorirao i čitav život radio na obrazovanju karakternog čovjeka. S druge strane, sistem koji ga je proganjao, iako je sve kontrolirao i posjedovao: političku vlast, ekonomiju, obrazovanje, medije i dr., vremenom se urušio. Principijelan pojedinac je nadživio nepravedni sistem.

Vakif

Osim stručnih kompetencija, kao što smo vidjeli, krasile su ga brojne moralne vrednote. Između ostalog, bio je krajnje nesebičan i itekako je brinuo o drugima. Godinama je na različite načine pomagao rad Mješovite srednje škole u Teočaku za što je dobijao i priznanja. Pomagao je izgradnju, renoviranje i rad džamija na Bjelavama i u Malešićima, a vikendicu i zemljište,

površine oko 2.000 m² u Ugorskom, uvakufio je Medžlisu Islamske zajednice Sarajevo, odnosno džematu Ugorsko kod Vogošće.

Većinu svoje biblioteke, 2.454 knjige i 1.868 serijskih publikacija, uvakufio je 2018. godine JU Specijalnoj biblioteci "Behram-beg" u Tuzli.

Vakufio je materijalna dobra, znanje i vrijeme. Cijeli svoj život posvetio je mlađim generacijama poučavajući ih dostojanstvu, principijelnosti i optimizmu!

Nagrade i priznanja

Za doprinos radu ustanova u kojima je djelovao dobivao je nagrade i priznanja. Gazi Husrev-begova medresa mu je dodijelila plaketu 2007. god., Behram-begova medresa priznanje 2012. god., a Fakultet islamskih nauka priznanje 2007. godine.

Za doprinos afirmaciji islama i islamskih nauka općenito, a posebno hadiskoj nauci, 2005. godine dobio je nagradu "Hasan-ef. Škapur" koju dodjeljuje Medžlis Islamske zajednice Tešanj. Te godine je ustanovljena ova nagrada i prvi njen dobitnik je bio prof. Nakičević. Za doprinos izučavanju Kur'ana i kur'anskih nauka Medžlis Islamske zajednice Tuzla mu je 2014. godine dodijelio priznanje, a za životno djelo dobio je 2011. godine plaketu "Hasan Kaimija".

Jedinstvena ličnost

Prof. Nakičević se nije mirio sa sudbinom koju su mu drugi htjeli odrediti, makar to bila država i njen društveno-politički sistem, nego je svojim životom, teškim, ali dostojanstvenim, dokazao da svako od nas može birati svoj vlastiti put. Bez obzira na teške životne trenutke, robiju, gubitak građanskih prava, nastavljao je dalje, nikada ne gubeći nadu!

Uspio je na ovim bosanskohercegovačkim prostorima koji su preživjeli genocid, stravična stradanja i brojne nepogode ostati uspravan i dostojanstven. Mnogi su mu otežavali i

zagorčavali život, ali nikada nije nikoga proklinjao, pa čak ni po ružnom spominjao! Profesor je dokazao da se i u vremenu zla, nepravde i neljudskosti može i treba biti čovjek!

Bio je učitelj u učionici, ali i izvan nje, u životu, pa i više od toga. Ne samo da je učio, odgajao, nego je i pokazivao istinsku brigu za svakog svog učenika i studenta. Bio je roditelj!

Danas imamo, hvala Allahu, dž.š., dosta naučnika koji se bave hadisom i našom kulturnom baštinom i nadamo se da će koliko-toliko uspjeti na tim poljima nadomjestiti gubitak koji osjeća akademska zajednica u Bosni i Hercegovini preseljenjem prof. dr. Omera Nakičevića na ahiret, ali, nažalost, dugo će trebati da se nadomjesti snaga ličnosti koju je svakim svojim činom, pokretom i riječju pronosio prof. dr. Omer Nakičević.

Voljeli smo ga, između ostalog, i zbog toga, što je snagom svoje ličnosti dokazivao da može i ono što je izvan naših mogućnosti, ostati principijelan, bez obzira na emocije i očekivanja najbližih ili interese i zahtjeve nadređenih.

Volio bih da ne zaboravimo njegove riječi: “Čovjek se mora truditi da bude najbolji u svojoj struci ako hoće da uspije, a najbolji se ne biva tek tako, nego se mora uložiti mnogo rada, mora se smisleno provoditi vrijeme, koristiti ga što bolje, dok se može. Slaviti Allaha, dž.š., i raditi, ali istinski raditi.”

Rahm. profesor je bio paradigma Bošnjaka, vjernika, naučnika i pedagoga koji je cijeli svoj život u potpunosti posvetio obrazovanju mladih generacija, koji je jasno znao svoj cilj i nije se ustručavao podnijeti i najveće žrtve kako bi taj cilj ostvario. Bio je Omer svoga vremena!

Umjesto zaključka

Rahm. prof. dr. Omer Nakičević bio je najljepši spoj izvornog i prirodnog ambijenta u kojem je odrastao i urbanog, tehnološkog svijeta u kojem se razvijao i bez obzira na sve životne situacije i puteve, ove svjetove nije razdvajao. Na kraju svoga ovozemnog života ukopan je u rodnom mjestu.

Svojim radom i djelovanjem izražavao je najljepši spoj čiste i nepatvorene tradicije koja nam daje utemeljenost i čvrstinu i savremenosti koja nam osigurava aktualnost i relevantnost.

Bio je ličnost snažnog duha koja se nikada nije bavila ljudima i njihovim slabostima, nego idejama, planovima i mogućnostima. Uvijek se pitao šta možemo više i bolje uraditi.

Kroz svoje radove otkrivao je zaboravljene pojedince, ustanove i važne povijesne trenutke Bosne i Hercegovine čime je osvjetljavao bolju budućnost i osiguravao jačanje našeg nacionalnog, a posebno religijskog identiteta i vraćanje nam ponosa i dostojanstva.

Bio je jedan od najutjecajnijih bošnjačkih intelektualaca u posljednjim decenijama XX stoljeća ne samo na rad Fakulteta islamskih nauka i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, nego se njegov utjecaj itekako osjećao i u okviru šire društvene zajednice.

Iako je doprinos rahm. prof. Omer Nakičevića akademskoj, muslimanskoj i široj društvenoj zajednici nesumnjivo ogroman, moglo bi se postaviti pitanje da li je mogao učiniti više. Da bi se odgovorilo na ovo pitanje, ipak je neophodna vremenska distanca i iskreno se nadam da će nam budući istraživači dati argumentirane i objektivne odgovore.

Literatura

Jahić, Adnan, "Omer Nakičević i mladomuslimanska ideja", *Sjećanje u povodu preseljenja na ahiret prof. dr. Omera Nakičevića*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 27. 8. 2024. godine.

Nakičević, Omer, *U vrtlogu vremena (1927-2017)*, Centar za napredne studije (CNS), Sarajevo, 2017.

Nuajmi (En-), Nahida Abdulfettah, *Ilustrirane El-Haririjeve Mekame: historijska i književno-umjetnička studija*, Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu i El-Kalem: Izdavački centar Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 2021.

<https://fin.unsa.ba/wp-content/uploads/2023/12/omer-nakicevic.pdf> (24. 9. 2024.)

